

สถานการณ์การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย

Situation of meat goat production and marketing in the Western region of Thailand

👤 **ทศนันท์ หงสะพัก¹**
Tassanan Hongsapak¹

👤 **ทวี เหล่าดีม^{1,2}**
Thawee Laodim^{1,2}

👤 **สุธิชา มาเจริญ^{1,2}**
Sutisa Majarune^{1,2}

👤 **วันวิสา ชุ่มเงิน^{1,2}**
Wanwisa Chumngoen^{1,2}

👤 **วิสูตร ไมตรีจิตต์^{1,2}**
Wisut Maitreejet^{1,2}

👤 **สาคร ชินวงศ์³**
Sakhon Chinnawong³

👤 **รุ่งรตนา ฉ่ำสิงห์³**
Rungrattana Chumsing³

👤 **วริฐฐา ทองสมุทร³**
Warittha Thongsamut³

👤 **ธเนตร ศรีสุข³**
Thanate Srisuk³

👤 **นพสิทธิ์ ล่องจำ³**
Noppasit Longja³

👤 **สุกัญญา รัตนทับทิมทอง^{1,2,*}**
Sukanya Rattanatattimong^{1,2,*}

¹ ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

² หน่วยวิจัยชีวศาสตร์และเทคโนโลยีด้านสัตว์ ภาควิชาสัตวบาล คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

³ สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

¹ Department of Animal Science, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Nakhon Pathom 73140

² Animal Bioscience and Technology Research Unit, Department of Animal Science, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Nakhon Pathom 73140

³ Extension and Training Office Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Nakhon Pathom 73140

*Corresponding author: agrsura@ku.ac.th

ประวัติบทความ

รับเรื่อง: 31 กรกฎาคม 2567

ปรับแก้ไข: 1 พฤศจิกายน 2567

รับตีพิมพ์: 21 พฤศจิกายน 2567

คำสำคัญ

แพะเนื้อ

เกษตรกร

บทคัดย่อ

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์: ความต้องการบริโภคผลผลิตจากแพะเนื้อมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่คุณภาพผลผลิตแพะเนื้อที่ผลิตได้ในแต่ละครั้งมีความหลากหลาย ด้วยเหตุนี้ วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าเพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ 130 ราย ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ถูกคัดเลือกสำหรับการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลประชากรศาสตร์ การเลี้ยงแพะ การคัดเลือกและจับคู่ผสมพันธุ์ การตลาดและการจำหน่าย และปัญหาและอุปสรรคถูกเก็บรวบรวมจากเกษตรกรโดยใช้แบบสอบถาม

คำสำคัญ

ความสามารถในการผลิต
ภาคตะวันตก
ประเทศไทย

Article History

Received: 31 July 2024

Revised: 1 November 2024

Accepted: 21 November 2024

Keywords

Meat goat
Farmers
Productivity
Western
Thailand

การอ้างอิง

ทศนันท์ หงสะพัก, ทวี เหล่าดีม, สุธิชา มาเจริญ, วันวิสา ชุ่มเงิน, วิสูตร ไมตรีจิตต์, สาคร ชินวงศ์, รุ่งรัตน์ ฉ่ำสิงห์, วริษฐา ทองสมุทร, ธเนตร ศรีสุข, นพสิทธิ์ ล่องจำ และ สุกัญญา รัตนทับทิมทอง. 2568. สถานภาพการผลิตและการตลาดแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย. ว. วิทย์. นวัตกรรม. 56(2): 97–113.

How to cite

Hongsapak, T., T. Laodim, S. Majarune, W. Chumngoen, W. Maitreejet, S. Chinnawong, R. Chumsing, W. Thongsamut, T. Srisuk, N. Longja and S. Rattatabtimong. 2025. Situation of meat goat production and marketing in the Western region of Thailand. Agric. Sci. Innov. J. 56(2): 97–113.

ผลการวิจัย: เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะมีอายุเฉลี่ย 50.40 ± 11.22 ปี และมีประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 9.51 ± 7.69 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 52.46) มีการเลี้ยงแพะเพื่อเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 59.38) และมีฟาร์มขนาดเล็ก (ร้อยละ 41.54) เป้าหมายหลักในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรคือเพื่อจำหน่าย (ร้อยละ 84.55) โดยพันธุ์แพะที่นิยมเลี้ยงคือแพะลูกผสมบอร์ ด้านการจำหน่ายแพะ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่นิยมจำหน่ายแพะเนื้อแบบมีชีวิต (ร้อยละ 71.43) โดยราคาซื้อขายแพะเนื้อแต่ละครั้งมีความผันแปรไปตามช่วงน้ำหนักตัวที่แตกต่างกัน ขณะที่ด้านปัญหาในการเลี้ยงแพะ พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาด้านความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแพะให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย การจัดหาพันธุ์ แรงงาน และอาหารหยาบ

สรุป: เกษตรกรส่วนใหญ่เลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม มีฟาร์มขนาดเล็ก และมีเป้าหมายในการเลี้ยงแพะเพื่อจำหน่าย นอกจากนี้ เกษตรกรยังประสบกับปัญหาด้านความรู้ พันธุ์กรรม แรงงาน และอาหารหยาบในการเลี้ยงแพะ

Abstract

Background and Objective: Demand for the consumption of goat meat products is likely to increase, whereas the quality of meat goat products varies with each production cycle. Therefore, the objective of this study was to examine the situation of meat goat production and marketing in the Western region of Thailand.

Methodology: A total of 130 goat farmers located in Nakhon Pathom, Suphan Buri, Kanchanaburi, Ratchaburi, Phetchaburi, and Prachuap Khiri Khan provinces were selected for this study. Data on demographics, goat production, selection, mating practices, marketing and distribution, as well as problems and obstacles, were collected from farmers by using questionnaires.

Main Results: Goat farmers have an average age of 50.40 ± 11.22 years with an average experience in goat farming of 9.51 ± 7.69 years. Most farmers have received primary education (52.46%), engaged in goat farming as an additional occupation (59.38%), and operate small farms (41.54%). The goal of farmers in raising goats was sales (84.55%). The goat breed commonly raised was Boer crossbreds. In terms of sales, it was found that most farmers prefer to sell live goats (71.43%), while the purchase price of meat goats varied depending on their weight. Regarding problems in goat farming, farmers were faced with challenges related to knowledge of quality and safety in goat rearing, as well as breeds, labor, and roughage.

Conclusions: Most goat farmers have engaged in goat farming as an additional occupation, operating small farms and aiming to raise goats for sale. Furthermore, farmers faced problems related to knowledge, breeds, labor, and roughage in goat farming.

บทนำ

แพะเนื้อเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้องขนาดเล็กที่มีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากอาหารหยาบได้ดี รวมถึงมีความสามารถในการใช้ประโยชน์จากแหล่งอาหารหยาบที่หลากหลาย จึงมีความเหมาะสมสำหรับการทำฟาร์มแบบปล่อยแพะเล็ม (Gihad *et al.*, 1980) อย่างไรก็ตาม เนื่องด้วยแพะเนื้อมีลำตัวขนาดเล็ก จึงส่งผลให้มีความต้องการพื้นที่ในการเลี้ยงและอาหารในปริมาณน้อยเมื่อเทียบกับการเลี้ยงโค นอกจากนี้ แพะเนื้อบางตัวยังมีความสามารถในการให้ลูกมากกว่าหนึ่งตัวต่อครอก (ค่าเฉลี่ยจำนวนลูกต่อครอกอยู่ระหว่าง 1.30–2.37 ตัว; de Lima *et al.*, 2020) มีความทนต่อโรคและแมลง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนได้ดี (Reshma Nair *et al.*, 2021) ให้ผลผลิตเนื้อที่มีคุณภาพดีต่อสุขภาพของผู้บริโภค เนื่องจากมีปริมาณไขมันน้อย ทั้งยังสามารถนำมูลของแพะไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยทางการเกษตรได้ (Shelton, 1978) ด้วยเหตุนี้ การเลี้ยงแพะจึงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งมีการผลิตแพะเนื้อโดยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 72.4 ของโลก (FAO, 2023) ขณะที่ประเทศไทยมีการผลิตแพะเนื้อในปี พ.ศ. 2565 คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของทวีปเอเชีย และร้อยละ 0.89 ของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (FAOSTAT, 2022)

การเลี้ยงแพะเนื้อในประเทศไทย เป็นอาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญและสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงได้ ในอดีตที่ผ่านมารัฐบาลไทยได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงแพะในระดับเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกษตรกรไทยมีอาชีพที่สร้างรายได้และมีความมั่นคง รวมถึงสร้างโอกาสให้คนไทยได้บริโภคผลิตภัณฑ์เนื้อคุณภาพดีอย่างเพียงพอ ดังนั้น การเลี้ยงแพะในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 จึงมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น และมีการกระจายตัวอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อมากที่สุด (53,217 ราย) ขณะที่ภาคตะวันตกเป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรแพะเนื้อมากที่สุด (312,379 ตัว; Department of Livestock Development, 2023) เนื่องจากภาคตะวันตกมีพื้นที่และสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมในการเลี้ยงแพะต้นน้ำและกลางน้ำ รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวมแพะเนื้อก่อนส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น (Regional Office of Agricultural Economics 10, 2021) อย่างไรก็ตาม การเลี้ยงแพะเนื้อในประเทศไทยยังคงมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับสัตว์เศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ อาจเนื่องมาจากการบริโภคผลผลิตจากแพะเนื้อโดยเฉพาะในกลุ่มบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ขณะที่ความต้องการบริโภคผลผลิตจากแพะเนื้อในต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น

ส่งผลให้กำลังการผลิตแพะเนื้อของเกษตรกรมีจำนวนน้อยกว่าความต้องการของผู้บริโภค และผลผลิตจากแพะมีราคาสูงกว่าสัตว์เศรษฐกิจประเภทอื่น (Limcharoen *et al.*, 2019; Vittayaphattananurak *et al.*, 2019) รวมถึงผลผลิตแพะเนื้อที่ผลิตได้ในแต่ละครั้งมีความหลากหลาย และไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของผู้บริโภค (Matukae and Boonthep, 2017) ด้วยการผลิตแพะเนื้อเพื่อให้ได้ทั้งคุณภาพและปริมาณที่ดีขึ้น ควรมีการปรับปรุงรูปแบบการจัดการตลอดห่วงโซ่การผลิตตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตภายในฟาร์ม นอกจากนี้ ยังช่วยให้สามารถผลิตสินค้าได้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรและผู้ประกอบการอยู่รอดได้ และยังคงสามารถเพิ่มผลกำไรในการประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การมุ่งเน้นการจัดการด้านสายพันธุ์ การคัดเลือกพันธุ์ที่ให้ผลผลิตดีภายใต้สภาวะแวดล้อมและการจัดการภายในฟาร์ม การใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่ดีและมีโภชนาและราคาที่เหมาะสม รวมถึงการจัดการสุขภาพและพัฒนาระบบสืบพันธุ์ของแพะให้สมบูรณ์นั้น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตตลอดห่วงโซ่ และยังคงเป็นปัจจัยหลักต่อการเพิ่มโอกาสในการแข่งขันเชิงการค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Duangsi *et al.*, 2018)

การเลี้ยงแพะเนื้อในประเทศไทย นอกจากความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิตภายในฟาร์มของเกษตรกรแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยการส่งเสริมและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อการขยายตัวของการเลี้ยงแพะในพื้นที่แต่ละจังหวัด นอกเหนือไปจากปัจจัยด้านผู้นำ และสิ่งจูงใจ เช่น ราคา นโยบายรัฐบาล และตลาดรองรับ (Phansri and Pongwan, 2018; Prapatigul and Saeliw, 2021) นอกจากนี้ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทยยังมีเป้าหมายในการผลิตที่แตกต่างกัน และมีความแตกต่างในด้านพันธกรรมของแพะ การจัดการฟาร์ม การจัดการด้านอาหาร ข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ และปัญหาสุขภาพแพะ (Matukae and Boonthep, 2017; Duangsi *et al.*, 2018; Phansri and Pongwan, 2018; Limcharoen *et al.*, 2019; Prapatigul and Saeliw, 2021) ขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างห่วงโซ่อุปทานตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำเป็นแบบทางตรงและไม่มีความสัมพันธ์ที่ถาวร นั้นหมายถึงเกษตรกรสามารถจำหน่ายแพะให้แก่ผู้รวบรวมหลายราย หรือผู้รวบรวมสามารถส่งสินค้าให้แก่พ่อค้าส่งหลายราย เป็นต้น รวมถึงผู้ประกอบการในระดับปลาย

น้ำไม่มีความสัมพันธ์กับเกษตรกรต้นน้ำ ทำให้คุณภาพของแพะไม่แน่นอน และอาจไม่ตรงต่อความต้องการของผู้ประกอบการระดับปลายน้ำได้ (Prapatigul and Saeliw, 2021; Thaiburi *et al.*, 2022) ทั้งนี้ ด้วยการวางแผนดำเนินงานด้านการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลที่เกิดขึ้นจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้โครงการมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ขณะที่ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตกในปัจจุบันพบว่ามีการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเกษตรกรเบื้องต้น ต้นทุน และตลาดแพะเนื้อโดย Regional Office of Agricultural Economics 10 (2021) ซึ่งมีข้อมูลที่ไม่ครบถ้วนตลอดห่วงโซ่การผลิตโดยเฉพาะข้อมูลด้านการผลิตแพะต้นน้ำ จึงควรมีการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมให้ครอบคลุมทุกมิติที่ตรงตามสถานการณ์ปัจจุบันและความต้องการที่แท้จริง ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การผลิตและการตลาดแพะเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทย

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้ได้ผ่านการรับรองด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (KUREC-KPS66/057) จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อรับรองมาตรฐานงานวิจัยและหลักจริยธรรม อ้างอิงซึ่งศักดิ์ศรี สิทธิ และความปลอดภัยของอาสาสมัคร ตามแนวทางจริยธรรมการทำวิจัยในคนในประเทศไทย พ.ศ. 2550 ประชากรที่ถูกเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะจำนวนทั้งสิ้น 130 ราย ซึ่งมีพื้นที่ตั้งฟาร์มกระจายตัวอยู่ในจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ดังแสดงใน

Figure 1 และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในห่วงโซ่อุปทานแพะเนื้อ ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้ส่งมอบหรือผลิตภัณฑ์จากแพะ เป็นต้น โดยจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะถูกคำนวณจากสมการของ Yamane (1973) ซึ่งกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ 0.11 จากนั้น คัดเลือกกลุ่มเกษตรกรในแต่ละพื้นที่จากข้อมูลผู้นำกลุ่ม จำนวนสมาชิก และจำนวนแพะทั้งหมดของกลุ่มรวมกับเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เขต 7 ขณะที่ข้อมูลของฟาร์มเกษตรกรที่มีการเลี้ยงแพะน้อยกว่า 5 ตัวต่อครัวเรือน ไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากมีปริมาณการเลี้ยงแพะที่น้อย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ ถูกดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม ลักษณะของคำถามในแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามที่ให้เกษตรกรเลือกตอบตามตัวเลือกที่เสนอให้ เรียงลำดับความสำคัญ และเป็นคำถามปลายเปิด ซึ่งชุดคำถามทั้งหมดสร้างขึ้นจากการพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารวิจัยและผลงานวิชาการที่เกี่ยวข้อง และผ่านการทดสอบกับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และปรับแก้ไขก่อนนำมาใช้กับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมาย โดยชุดคำถามที่ใช้ในแบบสอบถามประกอบด้วย ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับ 1) ประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา ลักษณะอาชีพในการเลี้ยงแพะ (อาชีพหลักหรืออาชีพรอง) สัดส่วนแรงงานภายในครัวเรือน และประเภทแรงงาน เป็นต้น 2) การเลี้ยงแพะ เช่น เป้าหมายในการเลี้ยงแพะ ประสบการณ์ แหล่งทุน แหล่งความรู้ จำนวนแพะ รูปแบบการเลี้ยง การจัดการให้อาหาร การจัดการโรงเรือน และการจัดการสุขภาพ เป็นต้น 3) การคัดเลือก

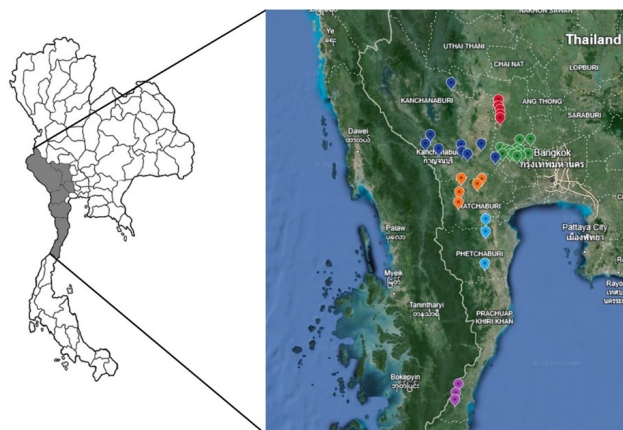

Figure 1 Provincial map of Thailand with the location of farms in Nakhon Pathom (Green), Suphan Buri (Red), Kanchanaburi (Blue), Ratchaburi (Orange), Phetchaburi (Light blue), and Prachuap Khiri Khan (Purple)

และจับคู่ผสมพันธุ์แพะ เช่น สายพันธุ์แพะ แหล่งที่มาของแพะพ่อ และแม่พันธุ์ ข้อมูลที่ใช้ประกอบการคัดเลือก รูปแบบการผสมพันธุ์ และการจัดบันทึกข้อมูล เป็นต้น 4) การตลาดและการจำหน่าย เช่น รูปแบบและวิธีการจัดจำหน่าย ราคาขาย สถานที่จำหน่าย และเป้าหมายของผู้รับซื้อ เป็นต้น และ 5) ปัญหาในการเลี้ยงแพะ ประกอบด้วย ด้านการจัดการพันธุ์ อาหารหย่านก สถานที่เลี้ยง แรงงาน ความรู้และความเข้าใจ และการจำหน่าย

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะถูกนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ก่อนนำมาจัดหมวดหมู่ตามชุดคำถามและแหล่งที่มาของข้อมูล พร้อมทั้งแปลงข้อมูลและกำหนดรหัสเป็นตัวเลขหรือตัวอักษรเพื่อใช้ในการแปลความหมายและประมวลผลทางสถิติ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาศึกษาโครงสร้างและการกระจายตัวในภาพรวมเพื่ออธิบายถึงลักษณะของประชากรที่ศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด และค่าสูงสุด โดยใช้โปรแกรม SAS OnDemand (SAS, 2014) ทั้งนี้ ระดับการศึกษาของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะถูกจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ต่ำกว่ามัธยมศึกษา มัธยมศึกษา และสูงกว่ามัธยมศึกษา ขณะที่ประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะถูกกำหนดเป็นปี ซึ่งพิจารณาจากปีพุทธศักราชที่เกษตรกรเริ่มเลี้ยงจนถึงปีพุทธศักราช 2567 ขนาดฟาร์มเกษตรกรจำแนกเป็น 4 ขนาด ตาม Regional Office of Agricultural Economics 12 (2022) ดังนี้ ฟาร์มขนาดเล็ก (จำนวนแพะน้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ตัว; 42 ราย) ขนาดเล็ก (จำนวนแพะอยู่ระหว่าง 21–50 ตัว; 54 ราย) ขนาดกลาง (จำนวนแพะอยู่ระหว่าง 51–100 ตัว; 26 ราย) และขนาดใหญ่ (จำนวนแพะมากกว่า 100 ตัว; 8 ราย) นอกจากนี้ ค่าเฉลี่ยแบบลีสแควร์ (Least square means) ของจำนวนประสบการณ์ จำนวนแพะ และจำนวนการถือครองที่ดิน ถูกประมาณค่าจำแนกตามขนาดฟาร์มของเกษตรกร แล้วนำมาเปรียบเทียบทีละคู่ด้วยวิธี Bonferroni t-test ($\alpha = 0.05$)

ผลการทดลองและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันตก

เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่ให้ข้อมูลเป็นเพศชาย (ร้อยละ 53.08) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 46.92) มีอายุเฉลี่ย 50.40 ± 11.22 ปี และมีการศึกษาในระดับประถมศึกษาร้อยละ 52.46 ทั้งนี้ เกษตรกรเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ (ร้อยละ 98.46) ประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม (ร้อยละ 59.38) โดยใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักในการจัดการดูแลแพะและ

การบริหารจัดการกิจกรรมภายในฟาร์ม นอกจากนี้ แรงงานที่ถูกใช้ในการเลี้ยงแพะภายในฟาร์มของเกษตรกรยังเป็นการใช้แรงงานภายในครอบครัว ซึ่งมีสัดส่วนสมาชิกในครอบครัวที่มีส่วนช่วยในกิจกรรมภายในฟาร์มคิดเป็นร้อยละ 14.29–100 (ค่าเฉลี่ยร้อยละ 52.81 ± 28.49) รวมถึงเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะส่วนใหญ่ไม่มีการจ้างแรงงานประจำหรือจ้างแรงงานชั่วคราว (ร้อยละ 95.42; Table 1) เพื่อดำเนินกิจกรรมภายในฟาร์มแพะของตนเอง เนื่องจากปัญหาด้านค่าจ้างแรงงานที่มีราคาสูง ผลการศึกษานี้บ่งชี้ถึงเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันตก มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีการเลี้ยงแพะเพื่อเป็นอาชีพเสริม และมีการใช้แรงงานภายในครัวเรือนในการดำเนินกิจกรรมภายในฟาร์ม สอดคล้องกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้โดย Omanee (2017), Prapatigul and Saeliw (2021) และ Thaiburi *et al.* (2022) ที่พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม และใช้แรงงานภายในครัวเรือนเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงแพะ ทั้งนี้ อาจเป็นผลเนื่องมาจากแพะเป็นสัตว์เศรษฐกิจใหม่ของประเทศไทยและการบริโภคเนื้อแพะของประชากรภายในประเทศยังมีปริมาณน้อย รวมถึงราคาซื้อขายแพะมีชีวิตจากเกษตรกรมีความผันแปรในแต่ละปี (Hayisa-ah, 2018; Regional Office of Agricultural Economics 12, 2022) ด้วยเหตุนี้ การเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริมจึงเป็นหนึ่งช่องทางเพื่อสร้างรายได้ของเกษตรกรในประเทศไทย

นอกจากนี้ ยังพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85.71) ให้เหตุผลในการเลี้ยงแพะเนื่องจากความสนใจและการศึกษาข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเริ่มต้นในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรบางรายเป็นการซื้อแพะพ่อพันธุ์จำนวน 1 ตัว และแม่พันธุ์จำนวนประมาณ 5–10 ตัว แล้วนำมาขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มขนาดฝูง รวมถึงการสร้างโรงเรือนสำหรับเลี้ยงแพะของเกษตรกรบางรายยังเป็นการสร้างจากวัสดุที่มีอยู่ภายในครัวเรือน และมีการซ่อมแซมและปรับปรุงโรงเรือนในภายหลังการเลี้ยงเพื่อให้โรงเรือนได้มาตรฐานตามที่กรมปศุสัตว์กำหนด โดยแหล่งทุนที่ถูกใช้ในการดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงแพะส่วนใหญ่มาจากทุนส่วนตัว (ร้อยละ 67.86) และความรู้ในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรมาจากประสบการณ์ส่วนตัวที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นภายในฟาร์มและการพูดคุยกับเกษตรกรด้วยกันเองมากที่สุด (ร้อยละ 45.51) ขณะที่เกษตรกรที่เคยมีประสบการณ์เข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการผลิตแพะ (ร้อยละ 26.23) พันธุ์และการผสมพันธุ์ (ร้อยละ 24.04) สุขภาพและการดูแล (ร้อยละ 22.95) และอาหารและการให้อาหาร (ร้อยละ

20.77) ทั้งนี้เกษตรกรเกือบทั้งหมดรักในการเลี้ยงแพะและคิดว่า จะเลี้ยงแพะต่อไป (ร้อยละ 80.30) รวมถึงมีแผนในการเพิ่มจำนวน ประชากรแพะภายในฟาร์มในอนาคต หากราคาซื้อขายแพะมีชีวิต มีการขยับตัวขึ้น (ร้อยละ 88.12; Table 1) ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นศักยภาพของตัวเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันตก ซึ่งมีองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงแพะทั้งที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเอง การพูดคุย และการเข้าร่วมอบรม รวมถึงพื้นที่ภาคตะวันตก

เป็นพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรแพะเนื้อมากที่สุด จึงอาจบอกเป็น นัยได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการเลี้ยงแพะต้นน้ำและกลางน้ำ ของประเทศไทย เนื่องจากภาคตะวันตกมีพื้นที่และสภาพภูมิ อากาศที่เหมาะสมในการเลี้ยงแพะ รวมถึงเป็นแหล่งรวบรวม แพะเนื้อก่อนส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นต้น (Regional Office of Agricultural Economics 10, 2021) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรยังคงต้องการ

Table 1 Personal, economic, and social status of meat goat farmers in the Western region of Thailand

Items	Goat farms		Items	Goat farms	
	n	%		n	%
Education level			Sex		
Primary school	64	52.46	Male	69	53.08
High school	42	34.43	Female	61	46.92
University degree	16	13.11	Religion		
Type of employees for goat production			Buddhism	128	98.46
Family	125	95.42	Islam	2	1.54
Hired people	0	0.00	Raising goat for main occupation		
Family and hired people	6	4.58	Yes	52	40.63
Reasons why farmers are interested in goat farming			No	76	59.38
Interest and self-educated	102	85.71	Source of funding for investment*		
Inheritance	4	3.36	Self-funding	95	67.86
Recommended by relatives or friends	13	10.92	Family loans	3	2.14
Source of knowledge about raising goats*			Commercial bank	0	0.00
Used the experience in raising animal	76	45.51	Bank for Agriculture and	18	12.86
Officers from the DLD	53	31.74	Agricultural Cooperatives		
Academic institution	18	10.78	Other sources	24	17.14
Farmer's friend that goat raising	20	11.98	Financial access		
Training topics previously attended*			Enough	41	51.25
Goat production	48	26.23	Not enough	39	48.75
Feeds and feeding	38	20.77	Future goat production planning		
Breeds and breeding	44	24.04	Reducing goat population	4	3.96
Health and care	42	22.95	Maintaining goat population	8	7.92
Data recording and utilization	11	6.01	Increasing goat population	89	88.12

* Able to choose more than one answer

ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์เพื่อพัฒนาการเลี้ยงแพะเพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับคำแนะนำของ Phansri and Pongwan (2018) ที่รายงานว่า การส่งเสริมและสนับสนุนอาชีพการเลี้ยงแพะของเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งผลต่อการขยายตัวของ การเลี้ยงแพะในประเทศไทย ในทำนองเดียวกับปัจจัยด้านผู้นำกลุ่มและด้านสิ่งจูงใจในการเลี้ยงแพะ เช่น ราคาซื้อขาย นโยบายภาครัฐ และตลาดรองรับที่ชัดเจน

ข้อมูลด้านการเลี้ยงแพะเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตก

เกษตรกรในพื้นที่ศึกษามีค่าเฉลี่ยประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะ 9.51 ± 7.69 ปี และมีที่ดินสำหรับทำเกษตรกรรมและการเลี้ยงปศุสัตว์อยู่ระหว่าง 0.12–88 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ในปัจจุบันพบว่าเกษตรกรมีจำนวนแพะเนื้อภายในฟาร์มเฉลี่ย 44.65 ± 40.90 ตัว เป็นฟาร์มขนาดเล็กจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 41.54) รองลงมา ได้แก่ ฟาร์มขนาดย่อม (ร้อยละ 32.31) ฟาร์มขนาดกลาง (ร้อยละ 20.00) และฟาร์ม

ขนาดใหญ่ (ร้อยละ 6.15) ตามลำดับ โดยประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดย่อมน้อยกว่าฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$; Table 2) แต่ไม่แตกต่างกับเกษตรกรที่มีฟาร์มขนาดเล็ก ขณะที่จำนวนแพะที่ถูกเลี้ยงภายในฟาร์มของเกษตรกรแต่ละขนาดมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$; Table 2) โดยฟาร์มขนาดย่อม (15.80 ± 2.67 ตัว) มีจำนวนแพะน้อยกว่าฟาร์มขนาดเล็ก (34.65 ± 2.30 ตัว) ขนาดกลาง (72.38 ± 3.32 ตัว) และขนาดใหญ่ (166.25 ± 5.98 ตัว) ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจำนวนแพะและประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรตามขนาดฟาร์ม พบว่าเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มใหญ่ขึ้น มีจำนวนแพะและประสบการณ์เพิ่มสูงขึ้น (Table 2) ลักษณะเช่นนี้อาจบ่งชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาศักยภาพการผลิตแพะของเกษตรกร ซึ่งมีการเริ่มต้นจากฟาร์มขนาดย่อมและมีการขยายขนาดฟาร์มเพิ่มขึ้นเมื่อมีประสบการณ์ในการเลี้ยงที่สูงขึ้น ขณะที่ด้านการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่มีขนาดฟาร์มแตกต่างกัน มีจำนวนที่ดินแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Table 2)

Table 2 Least square means and standard errors for experience, number of goats, and amount of land by farm size

Items	Farm size				Overall
	Sub small	Small	Median	Large	
Experience (year)	6.69 ± 1.27^b	9.94 ± 1.06^{ab}	11.38 ± 1.53^a	13.62 ± 2.65^a	9.51 ± 7.69
Number of goats (head)	15.80 ± 2.67^d	34.65 ± 2.30^c	72.38 ± 3.32^b	166.25 ± 5.98^a	44.65 ± 40.90
Number of lands (rai)	12.81 ± 3.04	12.90 ± 2.49	17.32 ± 3.61	16.63 ± 5.98	14.06 ± 16.79

^{a,b,c} Least square means with different superscripts in the same row are significantly different ($P < 0.05$)

ข้อมูลใน Table 3 แสดงเป้าหมายในการเลี้ยงแพะของเกษตรกรส่วนใหญ่คือเพื่อจำหน่าย (ร้อยละ 84.55) โดยระบบการเลี้ยงแพะที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงมากที่สุด คือ การเลี้ยงแพะพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตแพะขุน (ร้อยละ 57.85) ขณะที่รูปแบบการเลี้ยงแพะที่เกษตรกรเลือกใช้มากที่สุด คือ การปล่อยแพะแทะเล็มในแปลงหญ้าบนพื้นที่สาธารณะ (ร้อยละ 41.66) ทั้งนี้ เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่สำหรับทำแปลงหญ้าแทะเล็ม (ร้อยละ 84.40) และแปลงหญ้าตัดสด (ร้อยละ 69.72) ดังนั้น แหล่งอาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงแพะส่วนใหญ่จึงได้มาจากแหล่งพืชอาหารสัตว์ตามธรรมชาติ (ร้อยละ 63.72) นั่นคือ กระถิน (ร้อยละ 63.93) ส่งผลทำให้ปริมาณและคุณภาพอาหารหยาบที่ใช้เลี้ยงแพะมีความผันแปรตามฤดูกาล เช่น ในฤดูแล้ง ซึ่งแหล่ง

อาหารหยาบตามธรรมชาติมีจำนวนจำกัดและคุณภาพอาหารหยาบค่อนข้างต่ำ แพะจึงได้รับอาหารหยาบที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ทำให้แพะมีอัตราการเจริญเติบโตช้าและสภาพร่างกายผอมกว่าฤดูฝน รวมถึงเกษตรกรจะใช้เวลาและต้นทุนด้านน้ำมันเชื้อเพลิงในการสรรหาอาหารหยาบสำหรับการเลี้ยงแพะเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ต้นทุนในการเลี้ยงแพะสูงขึ้น นอกจากนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์สำหรับใช้ในฤดูกาลที่แหล่งอาหารหยาบตามธรรมชาติมีน้อยและคุณภาพต่ำ (ร้อยละ 63.79) ในขณะที่เกษตรกรบางรายที่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่อยู่ในรูปอาหารหยาบหมัก (ร้อยละ 66.67) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำแปลงหญ้าตัดสด ส่วนใหญ่นิยมปลูกหญ้าเนเปียร์ (ร้อยละ 62.82) เนื่องจากหญ้าเนเปียร์เป็นหญ้าที่เจริญเติบโตเร็ว

ให้ผลผลิตต่อไร่สูง และมีคุณค่าทางโภชนาการสูง (Throngkarwin *et al.*, 2019) ด้วยเหตุนี้ เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันตกจึงนิยมปลูกหญ้าเนเปียร์เพื่อใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบสำหรับการเลี้ยงแพะ ในทำนองเดียวกับเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (Phansri and Pongwan, 2018) ภาคเหนือ (Prapatigul and Saeliw, 2021) และภาคใต้ (Chuchai *et al.*, 2020) ของประเทศไทย

ทั้งนี้ นอกจากเกษตรกรจะให้อาหารหยาบแก่แพะที่เลี้ยงแล้ว เกษตรกรยังมีการให้อาหารข้นแก่แพะที่เลี้ยง (ร้อยละ 51.72) ซึ่งแหล่งอาหารข้นมาจากการซื้อจากบริษัทเอกชน รวมถึงมีการเสริมแร่ธาตุ (ร้อยละ 96.58) ในรูปแร่ธาตุก้อน (ร้อยละ 92.56) เพื่อให้แพะได้รับโภชนาการที่เพียงพอต่อความต้องการในการดำรงชีวิตและการให้ผลผลิต อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการใช้อาหารผสมสำเร็จรูปที่ผลิตจากอาหารหยาบผสมกับอาหารข้นในอัตราส่วนที่เหมาะสมในการเลี้ยงแพะ (ร้อยละ 79.63) ขณะที่เกษตรกรบางรายที่มีการใช้อาหารผสมสำเร็จรูปที่ผลิตจากอาหารหยาบผสมกับอาหารข้นในอัตราส่วนที่เหมาะสมมีแหล่งที่มาจากการผสมเอง (ร้อยละ 77.27) โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงแพะมีลักษณะเป็นโรงเรือนยกสูงจากพื้นดิน (ร้อยละ 92.13) ซึ่งมีความสูงอยู่ระหว่าง 0.6–4.0 เมตร (1.62 ± 0.57 เมตร) และไม่มีการแยกคอกเลี้ยงแพะตามอายุหรือช่วงน้ำหนัก (ร้อยละ 70.31) แต่มีโรงเรือนหรือคอกสำหรับแพะป่วยหรือแพะที่เป็นโรค (ร้อยละ 51.20) ทั้งนี้ ด้วยความต้องการโภชนาการของแพะเพื่อการดำรงชีพและการให้ผลผลิตมีความผันแปรแตกต่างกันไปตามช่วงอายุและช่วงของการ

ให้ผลผลิต (Gurung, 2020) ด้วยเหตุนี้ หากเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะมีพื้นที่และงบประมาณ การแยกคอกเลี้ยงแพะตามช่วงอายุหรือช่วงของการให้ผลผลิต จึงอาจเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้สามารถจัดการให้อาหารแพะได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการ ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการเลี้ยงแพะเพื่อให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีโปรแกรมการทำวัคซีนเพื่อป้องกันโรค (ร้อยละ 83.33) การเจาะเลือดเพื่อตรวจโรค (ร้อยละ 79.59) และการกำจัดพยาธิทั้งภายนอกและภายใน (ร้อยละ 94.90; Table 3)

ข้อมูลด้านการคัดเลือกและจับคู่ผสมพันธุ์แพะเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตก

พันธุ์แพะที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงในระบบการผลิต (Figure 2) ส่วนใหญ่คือแพะลูกผสมพันธุ์บอร์ (ร้อยละ 57.59) ในทำนองเดียวกันกับพันธุ์แพะที่ถูกใช้เป็นพ่อพันธุ์ (ร้อยละ 56.83) และแม่พันธุ์ (ร้อยละ 66.46) โดยแหล่งที่มาของแพะพ่อพันธุ์ส่วนใหญ่มาจากการซื้อจากเกษตรกรที่รู้จักกัน (ร้อยละ 79.53; Figure 3) ขณะที่แม่พันธุ์ส่วนใหญ่มาจากการผลิตขึ้นเองภายในฟาร์ม (ร้อยละ 54.71; Figure 3) การคัดเลือกแพะทดแทนของเกษตรกรแต่ละครั้ง (Figure 4) เป็นการพิจารณาจากลักษณะปรากฏภายนอก ได้แก่ โครงร่างและรูปลักษณ์ภายนอก (ร้อยละ 32.60) ความสมบูรณ์พันธุ์ (ร้อยละ 26.43) และสายพันธุ์ (ร้อยละ 17.62) เป็นต้น ขณะที่มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 4.41 ที่คัดเลือกแพะทดแทนจากข้อมูลสมรรถภาพการเจริญเติบโต ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีบทบาท

Table 3 Status of meat goat production at the farm level in the Western region of Thailand

Items	Goat farms		Items	Goat farms	
	n	%		n	%
Purpose of raising goats			Pasture area for grazing		
For sale	104	84.55	Have	17	15.60
For household consumption	2	1.63	No have	92	84.40
For needing manure and fertilizer	12	9.76	Pasture area for cutting		
For other purposes	5	4.07	Have	33	30.28
Goat farming system*			No have	76	69.72
Raising parent goats to produce fattening goats	70	57.85	Goat pens are separated by age or weight		
Raising fattening goats	26	21.49	Have	38	26.69
Raising goats for sale breeders	25	20.66	No have	90	70.31

Table 3 Cont.

Items	Goat farms		Items	Goat farms	
	n	%		n	%
Goat raising style			Goat pens for sick or diseased goats		
Free - range rearing	45	41.66	Have	64	51.20
Semi - barrel rearing	25	23.15	No have	61	48.80
Cage rearing	38	35.19	Goat vaccination program		
Source of roughage*			Have	85	83.33
Grown within farm	32	28.32	No have	17	16.67
Purchased	9	7.96	Blood sampling program to detect goat disease		
Nature	72	63.72	Have	78	79.59
Types of roughage*			No have	20	20.41
Fresh grass	17	13.93	Goat deworming program		
Rice straw	2	1.64	Have	93	94.90
Leucaena	78	63.93	No have	5	5.10
Maize	6	4.92	Feeding goats with a concentrate		
Other	19	15.57	Have	59	50.86
Types of grasses*			No have	57	49.14
<i>Panicum maximum</i>	3	3.85	Feeding goats with a total mixed ration		
<i>Pennisetum purpureum</i>	49	62.82	Have	22	20.56
<i>Brachiaria ruziziensis</i>	2	2.56	No have	85	79.44
<i>Brachiaria mutica</i>	4	5.13	Mineral supplementation		
<i>Digitaria eriantha</i>	10	12.82	Have	113	96.58
<i>Pennisetum purpureum</i> cv. Mahasarakham	10	12.82	No have	4	3.42
Types of goat house			Preservation and storage of roughage		
Goat housing over pole	117	92.13	Have	42	36.21
Goat housing over ground	10	7.87	No have	74	63.79
Types of mineral supplementations			Methods of preservation and storage		
Mineral box	112	92.56	Hay	15	33.33
Mineral powder	9	7.44	Silage	30	66.67

* Able to choose more than one answer

สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ผลผลิต เนื่องจากแพะที่มีอัตราการเจริญเติบโตที่ดี ส่งผลทำให้เกษตรกรสามารถลดระยะเวลาในการเลี้ยงเพื่อให้ได้น้ำหนักตัวตามที่ตลาดหรือผู้รวบรวมต้องการได้ รวมถึงหากเกษตรกรมีแพะพ่อแม่พันธุ์ที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโตทางพันธุกรรมสูงในระบบการผลิต พันธุกรรมที่ควบคุมการเจริญเติบโตเหล่านั้นจะสามารถถ่ายทอดไปยังแพะรุ่นถัดไปได้ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลกำไรจากการ

เลี้ยงแพะ อันเนื่องมาจากการลดลงของต้นทุนและการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ผลผลิตของแพะภายในฟาร์มเกษตรกร โดยเฉพาะด้านการคัดเลือกและจับคู่ผสมพันธุ์ระหว่างพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่เหมาะสม เนื่องมาจากต้นทุนในการคัดเลือกและจับคู่ผสมพันธุ์นั้นมีมูลค่าต่ำกว่าต้นทุนในการบริหารจัดการฟาร์มและสภาพแวดล้อม ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สัตว์แต่ละตัวเกิดจนกระทั่งถูกปลดจากระบบการผลิต (Koonawootrittriron *et al.*, 2008a)

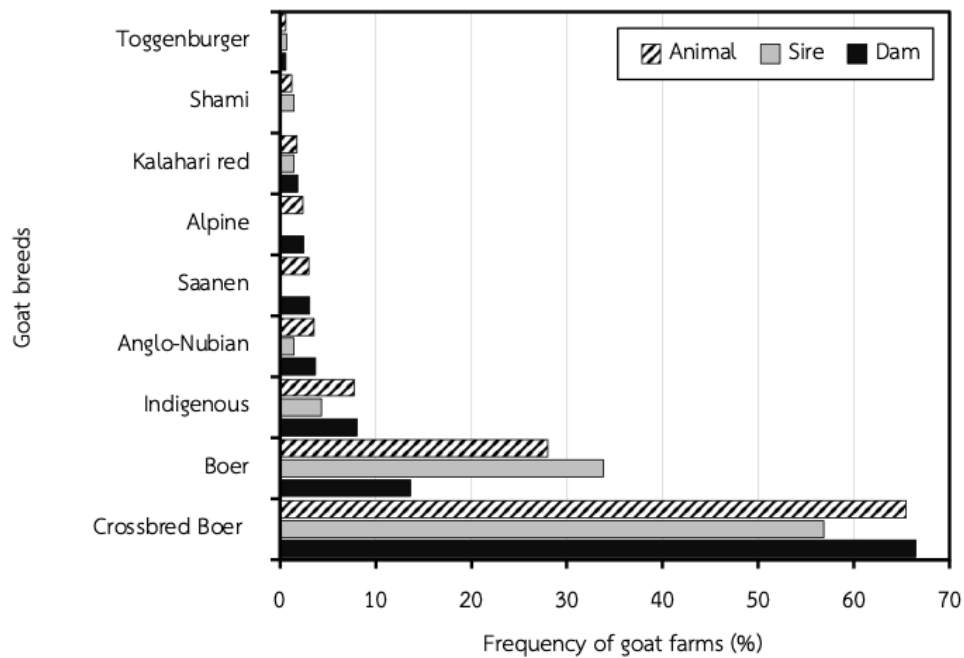

Figure 2 Meat goat breeds raised in the production systems of goat farmers in the Western region of Thailand

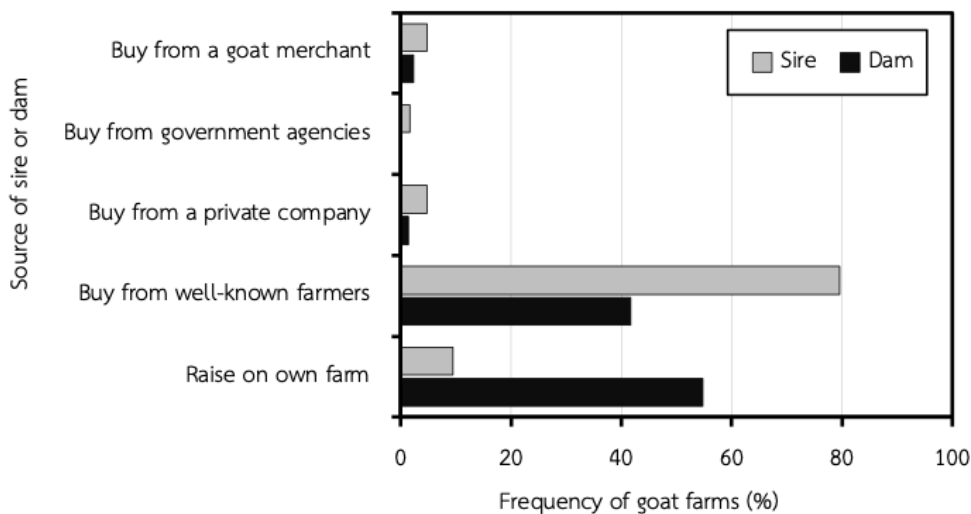

Figure 3 Sources of sires and dams raised under production systems on meat goat farms in the Western region of Thailand

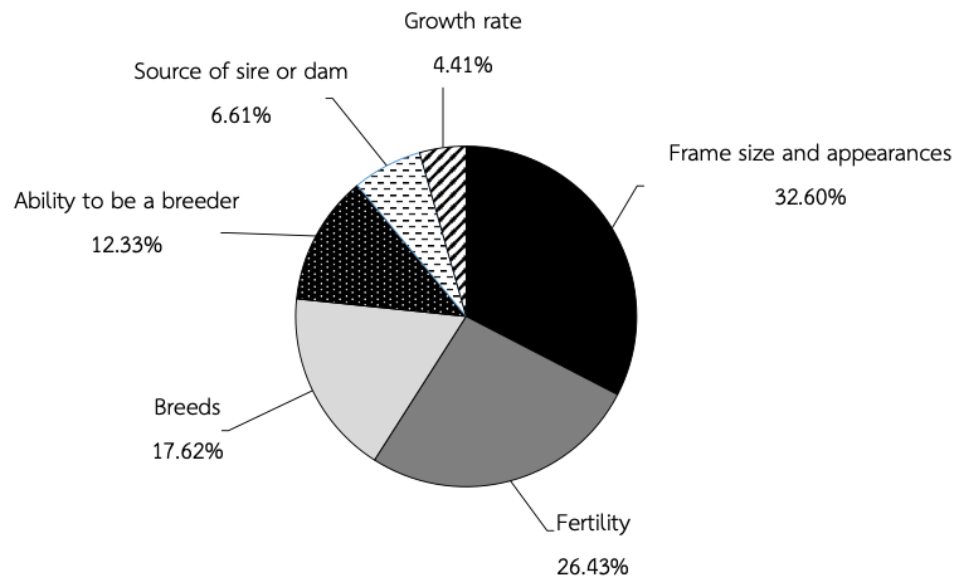

Figure 4 Types of information used by goat farmers to select replacement does in the Western region of Thailand

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ (Table 4) ไม่มีการจดบันทึกข้อมูลฟาร์ม (ร้อยละ 60.71) ขณะที่เกษตรกรบางรายที่มีการจดบันทึกข้อมูลฟาร์มเป็นข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ (ร้อยละ 36.39) ประกอบด้วย ข้อมูลประวัติการป่วย การรักษา และการทำวัคซีน เป็นต้น สอดคล้องกับการรายงานของ Prapatigul and Saeliw (2021) ที่พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะที่มีการจดบันทึกข้อมูลฟาร์มส่วนใหญ่เป็นข้อมูลประวัติการรักษาและการทำวัคซีน ซึ่งอาจดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่เข้ามาช่วยดูแลด้านสุขภาพ ส่วนประวัติการเกิด การนำเข้าทดแทน หรือการผสมพันธุ์ภายในฟาร์ม ต้องใช้ข้อมูลจากเครื่องหมายประจำตัวแพะ ซึ่งเกษตรกรอาจต้องใช้ต้นทุนเพิ่มขึ้นในการระบุเครื่องหมายประจำตัวแพะ เช่น อุปกรณ์สติกเกอร์หรืออุปกรณ์ติดเบอร์หู ทำให้การระบุตัวตนของแพะสำหรับการจัดเก็บข้อมูลแพะรายตัวทำได้ยาก ดังนั้น เกษตรกรจึงไม่ใช้ประโยชน์จากบันทึกข้อมูลการเจริญเติบโตของแพะรายตัวในการพิจารณาคัดเลือกแพะทดแทนภายในฟาร์ม ทั้งนี้ ด้วยการคัดเลือกที่มีความแม่นยำสามารถเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรคัดเลือกแพะทดแทนที่มีศักยภาพในการให้ผลผลิตทางพันธุกรรมสูงกว่าพ่อและแม่พันธุ์ที่ใช้ประโยชน์ในปัจจุบัน ขณะที่ความแม่นยำของการคัดเลือกมีความผันแปรไปตามข้อมูลที่ถูกใช้ในการพิจารณาคัดเลือกแพะพ่อและแม่พันธุ์ในระบบการผลิตแพะของเกษตรกรแต่ละรายที่แตกต่างกัน โดยการคัดเลือกบนพื้นฐานข้อมูลความสามารถทางพันธุกรรมสำหรับลักษณะที่ต้องการ หรือบันทึกข้อมูลการแสดงออกของสัตว์รายตัวสามารถช่วยเพิ่มความแม่นยำให้เกษตรกรได้ผู้สืบทอดแทนในระบบการผลิตตามต้องการ

มากกว่าการพิจารณาบนพื้นฐานลักษณะภายนอก ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง (Koonawootrittrirong *et al.*, 2008b; Thepparat *et al.*, 2010) ด้วยเหตุนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลี้ยงแพะ รวมถึงสถาบันการศึกษาในพื้นที่ควรให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับเกษตรกรเกี่ยวกับความสำคัญของการจดบันทึกข้อมูลฟาร์มและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลในการบริหารจัดการฟาร์ม โดยเฉพาะด้านการพัฒนาศักยภาพทางพันธุกรรมสำหรับลักษณะสำคัญทางเศรษฐกิจของแพะ

รูปแบบการผสมพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมใช้ในระบบการผลิต (Table 4) คือ การใช้พ่อพันธุ์แพะคุมฝูง (ร้อยละ 98.33) โดยพ่อพันธุ์ 1 ตัว คุมฝูงแม่พันธุ์ประมาณ 20–30 ตัว และมีระยะเวลาที่ใช้พ่อพันธุ์แพะคุมฝูงแม่พันธุ์ประมาณ 2–3 ปี เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดเลือดชิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างแพะพ่อพันธุ์และลูกสาวที่เกิดขึ้นภายในฟาร์ม เนื่องจากมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 29.27 ที่มีการจดบันทึกข้อมูลพันธุ์ประวัติแพะภายในฟาร์ม ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการติดและซ่อมแซมป้ายเบอร์หูเป็นการเพิ่มเติมต้นทุนในการผลิตแพะของเกษตรกร ในทำนองเดียวกับการแยกพื้นที่เลี้ยงแพะทดแทนตามพ่อหรือแม่พันธุ์ภายในฟาร์ม ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่จะระบุว่าเป็นลูกสาวของแพะพ่อหรือแม่พันธุ์ตัวใดภายในฟาร์ม อย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ที่ทำการศึกษ พบว่ามีเกษตรกรใช้วิธีการผสมเทียมร่วมกับการใช้พ่อพันธุ์คุมฝูงภายในฟาร์ม (ร้อยละ 1.67) ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการผลิตแพะของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตกที่ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการ

ผสมเทียมเป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรได้รับแพะทดแทนที่มีศักยภาพการให้ผลผลิตทางพันธุกรรมโดยไม่จำเป็นต้องซื้อหรือนำเข้าตัวแพะพ่อพันธุ์ที่มีศักยภาพทางพันธุกรรมมาเลี้ยงภายในฟาร์มซึ่งมีราคาสูง รวมถึงการผสมเทียมเป็นวิธีการที่ช่วยกระจายน้ำเชื้อแพะพ่อพันธุ์ที่มีความสามารถทางพันธุกรรมสำหรับลักษณะที่เกษตรกรต้องการได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม การผสมเทียมแพะจำเป็นต้องอาศัยความชำนาญของผู้ผสมเทียมเพื่อให้เกิดการ

ผสมติดในแต่ละครั้ง เนื่องมาจากการสืบพันธุ์ของแพะเป็นแบบฤดูกาล ทำให้การเริ่มต้นและระยะเวลาของฤดูกาลผสมพันธุ์ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น สายพันธุ์ สภาพภูมิอากาศ ระยะทาง สรีรวิทยา อิทธิพลจากพ่อพันธุ์ตัวผู้ ระบบการผสมพันธุ์ ช่วงแสงสว่างทางธรรมชาติ และสรีรวิทยาการสืบพันธุ์ของแพะ (Luo *et al.*, 2019) ดังนั้น การเป็นสัตว์และวงจรการเป็นสัตว์ในแพะจึงแตกต่างจากโคกระบือที่สามารถเป็นสัตว์ได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้

Table 4 Record-keeping practices, mating systems, distribution of meat goats, and purposes for purchasing live goats on meat goat farms in the Western region of Thailand

Items	Goat farms	
	n	%
Record keeping		
Kept records	44	39.29
No records	68	60.71
Type of record keeping for individual goat*		
Pedigree	24	29.27
Body weight	12	14.63
Reproduction	16	19.51
Health	30	36.39
Mating systems		
Artificial insemination	0	0.00
Natural breeding	118	98.33
Both	2	1.67
Distribution of meat goats*		
Selling live goats to consumers	13	20.63
Selling live goats to collectors	45	71.43
Selling live goats to slaughterhouses/processors	2	3.17
Selling goat meat to consumers	3	4.76
Purpose of purchasing live goats*		
To resell	33	27.97
To be used for fattening	46	38.98
To go into the slaughterhouse	24	20.34
To perform a ritual	4	3.39
To be a breeder	11	9.32

* Able to choose more than one answer

การประเมินการเป็นสัตว์และการผสมเทียมในแพะสามารถทำได้ยาก เนื่องจากตัวสัตว์ที่บ่งบอกว่าแพะอยู่ในช่วงการเป็นสัตว์คือการยืนนิ่งของเพศเมียให้เพศผู้ขึ้นทับ โดยวิธีนี้ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดในการบันทึกช่วงเวลาการเป็นสัตว์ ร่วมกับการสังเกตพฤติกรรมในแพะ และยังขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์พันธุ์ของพ่อพันธุ์ที่ใช้ในการตรวจเช็คการเป็นสัตว์ด้วย (Alhamada *et al.*, 2016) ด้วยเหตุนี้เกษตรกรผู้เลี้ยงแพะส่วนใหญ่จึงนิยมใช้พ่อพันธุ์คุมฝูงเพื่อเปิดโอกาสให้แพะแม่พันธุ์ผสมติดมากกว่าการใช้การผสมเทียมจากน้ำเชื้อพ่อพันธุ์ที่มีความสามารถทางพันธุกรรมสำหรับลักษณะที่ต้องการ

ข้อมูลด้านการตลาดและการจำหน่ายแพะเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตก

เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมจำหน่ายแพะเนื้อแบบมีชีวิต (ร้อยละ 71.43; Table 4) ซึ่งราคาซื้อขายแพะเนื้อมีความผันแปรไปตามช่วงน้ำหนักตัวและช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยแพะที่มีน้ำหนักตัวไม่เกิน 25 กิโลกรัม จะมีราคาแพงที่สุด คือ 110–120 บาทต่อกิโลกรัม เนื่องจากเป็นช่วงน้ำหนักตัวของแพะที่ผู้ประกอบการเลี้ยงแพะต้องการเพื่อนำไปขุนต่อ ดังนั้น ผู้รวบรวมจึงให้ราคาซื้อขายที่แพงกว่าแพะในช่วงน้ำหนักตัวอื่น ๆ ขณะที่แพะน้ำหนักตัวระหว่าง 25–30 กิโลกรัม จะรับซื้อในราคา 105–110 บาทต่อกิโลกรัม และแพะที่มีน้ำหนักตัวมากกว่า 30 กิโลกรัม จะรับซื้อในราคา 100–105 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งช่วงน้ำหนักตัวแพะดังกล่าวเป็นที่นิยมของผู้บริโภคในการนำไปประกอบอาหารหรือประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ด้วยเหตุนี้ ราคาซื้อขายแพะเนื้อในกลุ่มนี้จึงมีความผันแปรตามช่วงเวลามากกว่าแพะที่มีน้ำหนักตัวน้อยกว่า 25 กิโลกรัม ในการจำหน่ายแพะไม่พบว่ามี การคัดเกรดอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเพียงการประเมินจากลักษณะภายนอกของแพะ และไม่มีกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงในการรับซื้อ ขณะที่การตกลงราคาผู้รวบรวมจะเป็นผู้กำหนดราคา อย่างไรก็ตาม ในบางพื้นที่เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันเพื่อจำหน่ายแพะ ทำให้สามารถต่อรองราคากับผู้รวบรวมให้รับซื้อแพะทุกขนาดในราคาแพะน้ำหนักไม่เกิน 25 กิโลกรัม ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะเนื้อในแต่ละพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงแพะควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่มีส่วนช่วยให้เกษตรกรเกิดความเข้มแข็ง อันเป็นผลจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การสร้างความสามัคคีในกลุ่มเกษตรกร และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะการ

เพิ่มอำนาจในการต่อรองกับผู้รับซื้อแพะ (Prapatigul and Saeliw, 2021) นอกจากนี้ การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงแพะยังทำหน้าที่เชื่อมโยงประสานกลุ่ม และวิสาหกิจชุมชนต่าง ๆ เพื่อการไหลของข้อมูลข่าวสาร และการช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ เช่น สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ/ปลอดดอกเบี้ย การให้เครื่องมือ/วัสดุอุปกรณ์ และการอบรมความรู้ในเรื่องต่าง ๆ สอดคล้องกับ Limcharoen *et al.* (2020) ที่เสนอแนะว่า การรวมกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะ นอกจากจะสามารถสร้างอำนาจต่อรองในการซื้อปัจจัยการผลิตแล้ว ยังสามารถสร้างอำนาจในการต่อรองการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ตลอดจนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเลี้ยงแพะรวมกัน ในทำนองเดียวกับ Sricharearn *et al.* (2020) ที่แนะนำแนวทางในการส่งเสริมการเลี้ยงแพะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ หน่วยงานภาครัฐควรมีการส่งเสริมโดยมุ่งเน้นกระบวนการสร้างกลุ่มเครือข่ายเกษตรกรที่เป็นรูปธรรม รวมถึงประสานงานกับหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้องให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานดังกล่าว

ทั้งนี้ การจำหน่ายแพะเนื้อมีชีวิตของเกษตรกรแต่ละครั้ง พบว่าส่วนใหญ่ผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่มารับซื้อและไม่มีกรทำสัญญาซื้อขายระหว่างกัน ซึ่งมีเป้าหมายของผู้ซื้อแพะเพื่อนำไปขุนจำนวนมากที่สุด (ร้อยละ 38.98; Table 4) โดยแพะเนื้อเพศผู้ที่มีน้ำหนักตัวระหว่าง 15–25 กิโลกรัม (อายุประมาณ 5–7 เดือน ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์ การจัดการให้อาหาร และการดูแลเอาใจใส่ในการเลี้ยงแพะเนื้อของเกษตรกรแต่ละราย) เป็นที่ต้องการของผู้รับซื้อมากที่สุด เนื่องจากผู้รับซื้อจะนำแพะไปขุนต่อประมาณ 2.5–3 เดือน เพื่อให้ได้น้ำหนักประมาณ 30–35 กิโลกรัม ซึ่งเป็นช่วงน้ำหนักแพะเนื้อที่ผู้บริโภคในพื้นที่จังหวัดภาคใต้และโรงชำแหละแพะในประเทศไทยต้องการ ในทำนองเดียวกับตลาดแพะเนื้อมีชีวิตส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น มาเลเซีย และเวียดนาม เป็นต้น ทั้งนี้ จากการสอบถามเหตุผลของผู้ประกอบการโรงชำแหละพบว่า แพะที่มีน้ำหนักประมาณ 30–35 กิโลกรัม มีสัดส่วนซากมากกว่าแพะเนื้อที่มีน้ำหนักอยู่ระหว่าง 25–30 กิโลกรัม

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนเกษตรกรยังพบว่ามีการจำหน่ายเนื้อแพะชำแหละ (Table 4) ซึ่งเป็นการจำหน่ายให้แก่ร้านอาหารโดยตรง ร้านค้าปลีก และผู้บริโภค รูปแบบการจำหน่ายเป็นการจำหน่ายแพะทั้งตัวไม่มีการจำหน่ายแบบแยกส่วน โดยจำหน่ายเนื้อแพะแบบรวมเครื่องในหรือแบบไม่รวมเครื่องใน ซึ่งขนาดของแพะมีความแตกต่างตามลักษณะของลูกค้า เช่น ลูกค้านำอาหารจีนมักจะต้องการแพะขนาด 30–40 กิโลกรัม ขณะที่ร้านจิ้มจุ่มจะต้องการเนื้อแพะขนาดประมาณ 20 กิโลกรัม ราคาจำหน่ายเนื้อแพะอยู่ในช่วงราคา 280–300 บาทต่อกิโลกรัม

หากเป็นเนื้อแพะรวมเครื่องในจำหน่ายราคา 280 บาทต่อกิโลกรัม เนื้อแพะไม่ติดเครื่องในราคา 300 บาทต่อกิโลกรัม เครื่องในราคา 100 บาทต่อกิโลกรัม หัวแพะลูกละ 40 บาทต่อหัว หนึ่งแพะราคา 50–60 บาทต่อฟืน รวมถึงยังมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากเนื้อแพะ เช่น เนื้อแพะสวรรค์ ปั่นชิลิปัสแพะ และลูกชิ้นแพะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะถูกผลิตตามคำสั่งของลูกค้า ดังนั้น ปริมาณการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะในแต่ละครั้งจึงมีไม่มาก นอกจากนี้ ผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะยังพบว่าไม่มีการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจน อันเนื่องมาจากแพะมีชีวิตที่จะถูกนำมาฆ่าและก่อนการแปรรูปถูกพิจารณาคัดเลือกบนพื้นฐานขนาดน้ำหนักตัวเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม การนำเนื้อแพะมาแปรรูปเป็นสินค้าต่าง ๆ สามารถเพิ่มมูลค่าได้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในพื้นที่ควรมีกระบวนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรทั้งด้านการพัฒนาการเลี้ยงแพะของเกษตรกรรายย่อยไปสู่ระบบการเลี้ยงเป็นอาชีพที่มั่นคงผ่านการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต และการพัฒนาผลผลิตและผลิตภัณฑ์แพะให้ได้มาตรฐานและปลอดภัย เพื่อรองรับการขยายตลาดผลิตภัณฑ์จากแพะไปยังกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายในอนาคต

ข้อมูลด้านปัญหาในการเลี้ยงแพะเนื้อของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตก

ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรประสบปัญหาด้านการผลิตแพะ (Figure 5) ได้แก่ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลี้ยงแพะให้มีคุณภาพและมีความปลอดภัย อันเนื่องมาจากเกษตรกรร้อยละ 50 ยังไม่เคยได้รับการเข้าร่วมอบรมเพื่อเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการผลิตแพะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นเกษตรกรร้อยละ 53.66 จึงมีความคิดเห็นว่ายังไม่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเท่าที่ควรในเรื่องดังกล่าว 2) ด้านการจัดหาพันธุ์ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนแพะพ่อแม่พันธุ์ที่มีศักยภาพการให้ผลผลิตทางพันธุกรรม ทำให้สายพันธุ์แพะที่เป็นที่ต้องการเลี้ยงมีไม่เพียงพอและหาซื้อยาก (ร้อยละ 69.15) รวมถึงความหลากหลายของสายพันธุ์แพะที่มีอยู่ยังมีน้อย (ร้อยละ 60.87) และเกษตรกรขาดความรู้ในการคัดเลือกแพะพ่อแม่พันธุ์ ทำให้พ่อแม่พันธุ์ที่ซื้อมาเลี้ยงในแต่ละครั้งมีสุขภาพไม่แข็งแรงและไม่มีความเหมาะสมตามที่ต้องการ (ร้อยละ 68.82) ขณะที่ราคาขายแพะพ่อแม่พันธุ์มีราคาสูง (ร้อยละ 82.80) ในทำนองเดียวกับราคาขายน้ำเชื้อแพะพ่อแม่พันธุ์ที่มีราคาแพง (ร้อยละ 68.00) 3) ด้านแรงงาน เกษตรกรร้อยละ 50.72 พบว่าจำนวนแรงงานภายในฟาร์มไม่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรม เนื่องมาจากค่า

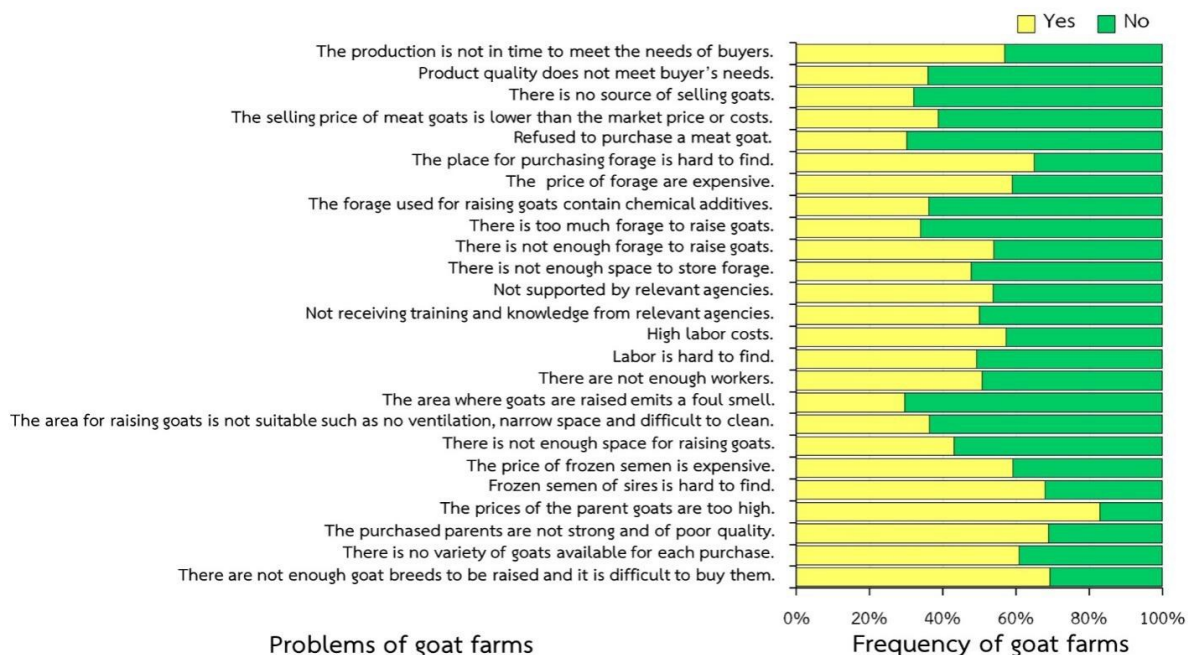

Figure 5 Challenges faced by meat goat farmers in the Western region of Thailand

จ้างแรงงานในปัจจุบันมีราคาสูง (ร้อยละ 57.38) ขณะที่การค้นหาแรงงานเพื่อมาทำงานภายในฟาร์มหาได้ไม่ยาก (ร้อยละ 50.82) 4) ด้านอาหารหยาบ พบว่าในปัจจุบันแหล่งอาหารหยาบตามธรรมชาติมีไม่เพียงพอโดยเฉพาะในฤดูแล้ง (ร้อยละ 53.85) นอกจากนี้ยังหาซื้อได้ยาก (ร้อยละ 64.86) และมีราคาแพง (ร้อยละ 58.97) ขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยประสบปัญหาสารเคมีเจือปนในแหล่งอาหารหยาบ (ร้อยละ 63.89)

อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ประสบกับปัญหาด้านสถานที่ในการเลี้ยงแพะ นั่นคือ มีพื้นที่โรงเรือนเพียงพอกับจำนวนแพะที่เลี้ยง (ร้อยละ 56.99) นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการเลี้ยงแพะ เนื่องจากมีอากาศถ่ายเท พื้นที่กว้าง และทำความสะอาดง่าย (ร้อยละ 63.74) ไม่ส่งกลิ่นเหม็นรบกวน (ร้อยละ 70.45) และมีพื้นที่จัดเก็บพืชอาหารสัตว์เพียงพอสำหรับจำนวนแพะที่เลี้ยง (ร้อยละ 52.38) ในทำนองเดียวกับด้านการจำหน่ายแพะ ซึ่งพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ประสบปัญหาถูกปฏิเสธในการรับซื้อแพะ (ร้อยละ 69.86) ไม่มีแหล่งรับซื้อแพะเนื้อ (ร้อยละ 68.06) และคุณภาพของแพะไม่ตรงตามความต้องการของผู้รวบรวม (ร้อยละ 64.06) ขณะที่กำลังการผลิตแพะเนื้อของเกษตรกรในปัจจุบันพบว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้รวบรวม (ร้อยละ 56.86)

สรุป

การเลี้ยงแพะเนื้อในพื้นที่ภาคตะวันตก ส่วนใหญ่เป็นฟาร์มขนาดเล็กและมีการเลี้ยงแพะเป็นอาชีพเสริม โดยเกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 50.40 ± 11.22 ปี มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาและมีประสบการณ์ในการเลี้ยงแพะเฉลี่ย 9.51 ± 7.69 ปี ใช้แรงงานภายในครอบครัวในการดำเนินกิจกรรมภายในฟาร์ม และไม่มีการจ้างแรงงานประจำหรือจ้างแรงงานชั่วคราว ขณะที่แหล่งทุนในการเลี้ยงแพะมาจากทุนส่วนตัว ทั้งนี้ การเลี้ยงแพะพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตแพะขุนเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุด โดยใช้แหล่งอาหารหยาบตามธรรมชาติและไม่มีการสำรองพืชอาหารสัตว์ โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงแพะมีลักษณะยกสูงจากพื้นดินและไม่มีการแยกคอกเลี้ยงแพะตามอายุหรือช่วงน้ำหนัก มีโปรแกรมการทำการวัดชิ้น การเจาะเลือด และการกำจัดพยาธิทั้งภายนอกและภายในโดยพันธุ์แพะที่ได้รับความนิยมเลี้ยงคือแพะลูกผสมพันธุ์บอร์ และนิยมจำหน่ายแพะมีชีวิตที่มีน้ำหนักตัวระหว่าง 15–25 กิโลกรัม ขณะที่ราคาซื้อขายแพะเนื้อมีความผันแปรไปตามช่วงน้ำหนักตัว

และช่วงเวลาที่แตกต่างกัน และมีผู้รวบรวมทั้งในและนอกพื้นที่มารับซื้อ โดยมีเป้าหมายเพื่อนำแพะไปขุน นอกจากนี้ ยังมีการจำหน่ายเนื้อแพะชำแหละและผลิตภัณฑ์จากเนื้อแพะ เช่น เนื้อแพะสวรรค์ ปั่นขลิบไส้แพะ และลูกชิ้นแพะ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงประสบกับปัญหาด้านความรู้ การจัดหาพันธุ์แรงงาน และอาหารหยาบสำหรับการเลี้ยงแพะ ด้วยเหตุนี้ การเพิ่มศักยภาพทั้งด้านการผลิตและการตลาดในพื้นที่ภาคตะวันตก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้าน 1) การจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการด้านการเลี้ยงแพะให้กับเกษตรกร โดยเฉพาะด้านการคัดเลือกพ่อและแม่พันธุ์แพะเนื้อให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ รวมถึงทักษะด้านการเลี้ยงแพะที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปใช้ในการเลี้ยงแพะของตนเองได้ 2) การพัฒนาพันธุ์กรรมแพะให้มีศักยภาพการให้ผลผลิตสำหรับใช้เป็นแพะพ่อแม่พันธุ์ โดยกรมปศุสัตว์หรือหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาช่วย เนื่องจากเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีฟาร์มขนาดเล็กจึงเป็นเรื่องยากในการพัฒนาสายพันธุ์แพะพ่อและแม่พันธุ์ด้วยตนเอง และ 3) การเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เนื้อแพะผ่านการรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรช่วยเหลือในการให้ความรู้ด้านการแปรรูปและการจัดการผลผลิตจากเนื้อแพะ เพื่อรองรับการขยายตลาดกลุ่มผู้บริโภคที่หลากหลายในอนาคต นอกจากนี้ ผลลัพธ์เหล่านี้ยังชี้ถึงความจำเป็นในการศึกษาข้อมูลศักยภาพการผลิตแพะเนื้ออย่างต่อเนื่องในประเด็นต่าง ๆ โดยเฉพาะความแตกต่างของขนาดฟาร์มและความสามารถในการผลิตแพะของเกษตรกรในพื้นที่ภาคตะวันตก ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการผลิตแพะของประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาศักยภาพห่วงโซ่อุปทานการผลิตแพะในพื้นที่ภาคตะวันตกของประเทศไทยของสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ภายใต้แผนงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตแพะประจำปี พ.ศ. 2565 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงแพะในพื้นที่ภาคตะวันตกทุกท่าน เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์เขต 7 ตลอดจนผู้ประกอบการ ผู้รวบรวม และผู้ค้าแพะ สำหรับความร่วมมือในการดำเนินการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

- Alhamada, M., N. Debus, A. Lurette and F. Bocquier. 2016. Validation of automated electronic oestrus detection in sheep as an alternative to visual observation. *Small Rumin. Res.* 134: 97–104. <https://doi.org/10.1016/j.smallrumres.2015.12.032>.
- Chuchai, S., P. Thongmanee and M. Saengrung. 2020. The Native Grass at Farming in Goats Area 3 Province in Upper South of Thailand. Faculty of Veterinary Science, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, Thailand. (in Thai)
- de Lima, L.G., N.O.B. de Souza, R.R. Rios, B.A. de Melo, L.T.A. dos Santos, K. de Moraes Silva, T.W. Murphy and A.B. Fraga. 2020. Advances in molecular genetic techniques applied to selection for litter size in goats (*Capra hircus*): A review. *J. Appl. Anim. Res.* 48(1): 38–44. <https://doi.org/10.1080/09712119.2020.1717497>.
- Department of Livestock Development. 2023. Goat farmers data. Available Source: https://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2565/province/T8-1-Goat.pdf, May 10, 2024. (in Thai)
- Duangsi, R., S. Somboon and S. Parisuthikul. 2018. Sustained competitive advantage strategy of meat goat farmers in Northeastern Thailand. *Journal of MCU Peace Studies.* 6: 217–231. (in Thai)
- FAOSTAT. 2022. Crops and livestock products. Available Source: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>. October 5, 2024.
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). 2023. World Food and Agriculture – Statistical Yearbook 2023. Available Source: <https://doi.org/10.4060/cc8166en>. April 5, 2024.
- Gihad, E.A., T.M. EL-Bedawy and A.Z. Mehrez. 1980. Fiber digestibility by goats and sheep. *J. Dairy Sci.* 63(10): 1701–1706. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(80\)83131-6](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(80)83131-6).
- Gurung, N. 2020. Nutritional requirements of different classes of meat goats. *Professional Agricultural Workers Journal.* 6(3): 10.
- Hayisa-ah, M. 2018. Costs – Returns on Goat Raising of the Farmers in Narathiwat Province. MS Thesis, Prince of Songkla University, Songkhla.
- Koonawootrittriron, S., M.A. Elzo and T. Thongprapi. 2008b. Genetic trends and performance efficiency in selecting sire and dam of dairy cattle to enhance milk production potential of dairy cattle population in Central region of Thailand. *J. Dairy.* 25(2): 51–55. (in Thai)
- Koonawootrittriron, S., T. Suwanasopee, S. Yeamkong, T. Kongnoi, S. Prempre, M. Sarakul and A. Seangjun. 2008a. Guide to Enhancing Knowledge and Improving Efficiency in Selecting and Mating Dairy Cattle. Extension and Training Office, Kasetsart University, Bangkok, Thailand. 56 pp. (in Thai)
- Limcharoen, S., M. Khongsen, P. Thepkun, J. Jun-iad and H. Duerrao. 2019. A promotion guideline of goat meat consumption in Narathiwat province. *Khon Kaen Agr. J.* 47(Suppl. 1): 999–1008. (in Thai)
- Limcharoen, S., P. Tangwiwat, J. Khlitong and S. Kochapakdee. 2020. The extension model for business development of meat goat production in Southern border provinces. *Princess of Naradhiwas University Journal.* 12(3): 337–360. (in Thai)
- Luo, J., W. Wang and S. Sun. 2019. Research advances in reproduction for dairy goats. *Asian-Australas. J. Anim. Sci.* 32(8): 1284–1295. <https://doi.org/10.5713/ajas.19.0486>.
- Matukae, B. and K. Boonthep. 2017. Attitude and Acceptance of Sheep Rearing of Goat Farmer in Yala Province. Faculty of Science Technology and Agriculture, Yala Rajabhat University, Yala, Thailand. (in Thai)

- Omanee, S. 2017. Evaluation of Meat Goat Raising System and Marketing Channel: A Case Study in Surat Thani Province. MS Thesis, Prince of Songkla University, Songkhla. (in Thai)
- Phansri, N. and P. Pongwan. 2018. Factors affecting on raising goat expansion in Buriram province. Available Source: https://pvlo-brr.dld.go.th/Data/doc2_28022019.pdf, January 20, 2024. (in Thai)
- Prapatigul, P. and K. Saeliw. 2021. Production and marketing of meat goat in the Northern, Thailand. J. Agri. Prod. 3(3): 67–80. (in Thai)
- Regional Office of Agricultural Economics 10. 2021. Production and Marketing of Meat Goat in the Western Region. Agricultural Economics Research No. 121, Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Thailand. (in Thai)
- Regional Office of Agricultural Economics 12. 2022. Production and Marketing of Meat Goat in the Lower North Region. Agricultural Economics Research No. 109, Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Thailand. (in Thai)
- Reshma Nair, M.R., V. Sejian, M.V. Silpa, V.F.C. Fonsêca, C.C. de Melo Costa, C. Devaraj, G. Krishnan, M. Bagath, P.O. Nameer and R. Bhatta. 2021. Goat as the ideal climate-resilient animal model in tropical environment: Revisiting advantages over other livestock species. Int. J. Biometeorol. 65(12): 2229–2240. <https://doi.org/10.1007/s00484-021-02179-w>.
- SAS. 2014. SAS® OnDemand for Academics: User’s Guide. SAS Institute Inc., North Carolina, USA.
- Shelton, M. 1978. Reproduction and breeding of goats. J. Dairy Sci. 61(7): 994–1010. [https://doi.org/10.3168/jds.s0022-0302\(78\)83680-7](https://doi.org/10.3168/jds.s0022-0302(78)83680-7).
- Sricharoen, V., N. Jutiamorleat, N. Juijulerm and T. Jeendoung. 2020. The goat rearing and need to goat production for business of farmer network in Suratthani livestock research and breeding center. Available Source: <https://region8.dld.go.th/webnew/images/stories/new63/new30082563001/new30082563002.pdf>. January 15, 2024. (in Thai)
- Thaiburi, N., T. Sorabut and S. Limcharoen. 2022. Supply chains for business development of meat goat production in the three southern border provinces of Thailand. Khon Kaen Agr. J. 50(5): 1532–1548. (in Thai)
- Thepparat, M., M. Duangjinda and S. Saithanoo. 2010. Breeding strategy of goat in Thailand for sustainable production. Khon Kaen Agr. J. 38: 395–408. (in Thai)
- Throngkarwin, N., S. Lasan, S. Dinmueangchon, S. Deemee, C. Kaewkunya, T. Chantanam and W. Meenongyai. 2019. Growth, yield and nutritive value of three Napier grass varieties cultivated in lateritic soil condition. Khon Kaen Agr. J. 47(Suppl. 2): 187–194. (in Thai)
- Vittayaphattananurak, R.B., M. Nopparatmaitee, J. Khotsakdee, S. Paengkoum and P. Paengkoum. 2019. Effects of concentrate feed level and castration on meat quality and nutritive value of goat meat. Khon Kaen Agr. J. 47(Suppl. 1): 845–852. (in Thai)
- Yamane, T. 1973. Statistics: An Introductory Analysis. 3rd Edition. Harper and Row, New York, USA.